

Przykładowy katalog wydatków kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych

Działanie **FELB.02.07 Adaptacja do zmian klimatu - ZIT.**

Typ I: Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. Wdrażanie działań dla miast innych niż wspieranych na poziomie krajowym. (projekty polegające m. in. na gospodarowaniu wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych).

Typ IV: Wspieranie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/nadzorowane przez administrację centralną.

Jako element uzupełniający będzie możliwość realizacji elementów edukacji w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.

Początkiem okresu kwalifikowalności wydatków jest **1 stycznia 2021 r.** W przypadku projektów rozpoczętych przed początkową datą kwalifikowalności wydatków, do współfinansowania kwalifikują się jedynie wydatki faktycznie poniesione od tej daty. Wydatki poniesione wcześniej nie stanowią wydatku kwalifikowalnego. Kończącą datą kwalifikowalności wydatków jest dzień **31 grudnia 2029 r.**

Dofinansowania nie może uzyskać projekt, który został fizycznie ukończony (w przypadku robót budowlanych) lub w pełni wdrożony (w przypadku dostaw i usług) przed złożeniem wniosku o dofinansowanie w ramach ogłoszonego naboru, niezależnie od tego, czy wszystkie powiązane płatności zostały dokonane przez Beneficjenta.

Ocena kwalifikowalności wydatku polega na analizie jego poniesienia zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa unijnego i prawa krajowego, umową o dofinansowanie/ decyzją/porozumieniem, *Wytycznymi Minister Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczące kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027* (zwanymi dalej Wytycznymi) oraz innymi dokumentami, do których stosowania Beneficjent zobowiązał się w umowie o dofinansowanie/decyzji/ porozumieniu.

Na etapie oceny formalnej oraz oceny merytorycznej projektu o dofinansowanie dokonywana jest ocena kwalifikowalności **planowanych** wydatków. Pozytywna ocena i przyznanie dofinansowania na realizację projektu i podpisanie z Beneficjentem umowy o dofinansowanie nie oznacza, że wszystkie wydatki, które Beneficjent przedstawi we wniosku o płatność w trakcie realizacji projektu na pewno będą zrefundowane lub rozliczone (w przypadku zaliczek). Kwalifikowalność wydatków jest również oceniana w trakcie realizacji projektu, kiedy Beneficjent przedkłada kolejne

wnioski o płatność oraz podczas kontroli projektu. Ocena kwalifikowalności poniesionych wydatków jest prowadzona także po zakończeniu realizacji projektu – w zakresie obowiązków nałożonych na Beneficjenta Umową o dofinansowanie oraz wynikających z przepisów prawa.

W trakcie realizacji projektu sprawdzeniu podlega w szczególności czy wydatek:

- a) jest zgodny z przepisami prawa,
- b) jest zgodny z umową o dofinansowanie projektu i Wytycznymi oraz innymi procedurami, do stosowania których beneficjent zobowiązał się w umowie o dofinansowanie projektu,
- c) został faktycznie poniesiony zgodnie z zasadą określoną w podrozdziale 3.1, Wytycznych w okresie wskazanym w umowie o dofinansowanie projektu,
- d) spełnia warunki określone w programie i SZOP oraz regulaminie wyboru projektów,
- e) jest niezbędny do realizacji celów projektu i został poniesiony w związku z realizacją projektu,
- f) został dokonany w sposób przejrzysty, racjonalny i efektywny, z zachowaniem zasad uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów,
- g) został należycie udokumentowany zgodnie z wymogami określonymi w Wytycznych oraz z zasadami określonymi przez IZ,
- h) został rozliczony we wniosku beneficjenta o płatność,
- i) dotyczy towarów dostarczonych lub usług wykonanych lub robót budowlanych zrealizowanych.

Katalog wydatków kwalifikowalnych jest **katalogiem otwartym** i zawiera jedynie przykłady wydatków, które w szczególności uznawane są przez IZ FEWL jako wydatki kwalifikowalne.

Niniejszy załącznik do Regulaminu wyboru projektów określa przykładowy katalog wydatków kwalifikowalnych w projektach realizowanych w ramach Priorytetu FELB.02 Fundusze europejskie na zielony rozwój lubuskiego **Działanie FELB.02.07 Adaptacja do zmian klimatu - ZIT**.

I. Przykładowe wydatki kwalifikowalne

Typ I: Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. Wdrażanie działań dla miast innych niż wspieranych na poziomie krajowym (projekty polegające m. in. na gospodarowaniu wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych).

Zgodnie z odstępstwem ujętym w dokumencie Linia Demarkacyjna dla projektów znajdujących się na liście projektów ZIT o której mowa w art. 34 ust. 15 pkt 3 ustawy wdrożeniowej, dla których planowanym źródłem finansowania jest

program regionalny, limit dotyczący wsparcia dla miast poniżej 20 tys. mieszkańców (w przypadku stolic powiatów - do 15 tys. mieszkańców) nie dotyczy Jednostek Samorządu Terytorialnego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Przystosowanie terenu objętego realizacją projektu, społeczeństwa, gospodarki, a także środowiska przyrodniczego, do negatywnych skutków spowodowanych zmianą klimatu, poprzez skuteczne zarządzanie w sytuacjach wystąpienia ekstremów pogodowych oraz możliwie jak najszybszej naprawy zaistniałych szkód.

W ramach działania wsparcie otrzymają przedsięwzięcia z zakresu adaptacji do skutków zmian klimatycznych miast. Działania ukierunkowane będą na zarządzanie wodami opadowymi/roztopowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji i rozwój infrastruktury zieleni, rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych, ograniczenie zajmowania gruntów oraz zasklepiania gleby.

Wspierane inwestycje, nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000.

Jako element uzupełniający będzie możliwość realizacji elementów edukacji w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.

Do przykładowych wydatków kwalifikowalnych, mogą zostać zaliczone między innymi wydatki dotyczące realizacji działań tj.:

1. zazielenienia zbiorników wodnych lub ich renaturyzacji w lokalnych zlewniach;
2. budowa, rozbudowa lub remont zbiorników wód opadowych (w tym zbiorniki podziemne) wraz z infrastrukturą towarzyszącą (w tym m.in. urządzenia podczyszczające i instalacje rozprowadzania zebranej wody);
3. likwidacja zasklepienia lub uszczelnienia gruntu poprzez stosowanie wzmocnień przepuszczalnych dla wody np.: ażurowych lub żwirowych, jak również poprzez stosowanie rozwiązań opartych na przyrodzie, w tym zakładających przywrócenie do stanu pierwotnego;
4. tworzenie ogrodów deszczowych, stawów, niecek (zagłębienia terenu), nawierzchni przepuszczalnych, zielone dachy, mokradła;
5. przedsięwzięcia dotyczące gospodarowania i zarządzania wodą przeznaczoną do spożycia (z wyjątkiem uzdatniania i dystrybucji wody), w zakresie, w jakim wynika to z konieczności dostosowania do ekstremalnych zjawisk pogodowych;
6. tworzenie korytarzy ekologicznych wentylacyjnych (przewietrzających);
7. przedsięwzięcia obejmujące rozszczelnienie powierzchni nieprzepuszczalnych (usuwanie betonowych, asfaltowych i innych powierzchniowych uszczelnień gruntu, a także wymiana gruntów, które stały się nieprzepuszczalne w wyniku

- chemicznego zasklepienia oraz wymiana lub spulchnienie gruntów zagęszczonych) i przywrócenie na tych powierzchniach wegetacji na gruncie rodzimym;
8. budowa studni chłonnych na wody opadowe;
  9. budowa lub zakup urządzeń wodnych uzupełniających sieć kanalizacyjną pozwalających na zatrzymanie wody w miejscu opadu (w tym zazielenienie obszaru objętego realizacją projektu), które przyczyniają się do odprowadzania, zatrzymania, retencjonowania, wykorzystania wód opadowych/i lub oczyszczania (w razie potrzeby) wód opadowych, przy czym dla tej infrastruktury preferowane będzie użycie metod naturalnych lub bazujących na rozwiązaniach opartych na przyrodzie, w tym wiążących się z zasilaniem wód gruntowych i podziemnych oraz rozwojem zieleni. Wspierane będą działania bazujące na wykorzystaniu naturalnej zdolności retencji, samooczyszczania oraz odprowadzania wód opadowych z danego terenu np. rowy odwadniające, muldy, zbiorniki odparowujące, obsadzone roślinnością stawy sedimentacyjne, obiekty hydrofitowe oczyszczania wód opadowych, ogrody deszczowe, mikromokradła, niecki bioretencyjne i infiltracyjne;
  10. przedsięwzięcia dotyczące rozbudowy kanalizacji deszczowej mogą uzyskać wsparcie, jeśli wynikają z planów adaptacji miast do zmian klimatu (w przypadku miast powyżej 20 tys. mieszkańców.) lub są uzasadnione zagrożeniem powodziowym (dla miast poniżej 20 tys. mieszkańców). Projekty w miastach, które nie posiadają planów adaptacji do zmian klimatu będą realizowane w sposób zintegrowany (integrujące działania takie jak: zielono-niebieska infrastruktura, zarządzanie i retencja wodami opadowymi na miejscu, m.in. rozwiązania oparte na mikro retencjach, odseparowanie gruntu w miejscach publicznych itp.);
  11. wydatki na działania informacyjne i informacyjno-promocyjne, bezpośrednio związane z realizacją projektu maksymalnie 30 tys. PLN wydatków kwalifikowalnych projektu (przykładowe działania: spotkania z lokalną społecznością, materiały w wersji elektronicznej, strona internetowa, w tym materiały do pobrania oraz publikacje on-line itd., artykuł w prasie lokalnej lub/i audycja w lokalnym radiu lub/i reklama w lokalnej telewizji, kampanie w szkołach, przedszkolach, tablice informacyjne, plakaty, naklejki itp.);
  12. wydatki na działania informacyjno-edukacyjne w zakresie wiedzy o zmianach klimatu i ochrony zasobów wodnych (spotkania z lokalną społecznością, materiały w wersji elektronicznej, strona internetowa, w tym materiały do pobrania oraz publikacje on-line itd., artykuł w prasie lokalnej lub/i audycja w lokalnym radiu lub/i reklama w lokalnej telewizji, kampanie w szkołach, przedszkolach);
  13. prace przygotowawcze w zakresie wskazanym w umowie o dofinansowanie projektu przez IZ FEWL 21-27 oraz w umowie o dofinansowanie projektu realizowanego w trybie „zaprojektuj i wybuduj” tj.: analizy przygotowawcze (techniczne, finansowe, ekonomiczne), przygotowanie projektu budowlanego, złożenie wniosku o wydanie pozwolenia na budowę, przygotowanie oceny oddziaływania na środowisko, dokumentacji architektonicznej i planowania zieleni,

- przygotowanie studiów wykonalności, biznes planu, dokumentacji przetargowej, usługi doradcze związane z przygotowaniem inwestycji; podjęcie prac przygotowawczych;
14. zgodnie z Podrozdziałem 3.5. Podatek od towarów i usług (VAT) Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej, wydatki poniesione na podatek od towarów i usług mogą zostać uznane za kwalifikowalne:
- w projekcie, którego łączny koszt¹ jest mniejszy niż 5 mln EUR (włączając VAT), z wyłączeniem projektów objętych pomocą publiczną;
  - w ramach projektu, którego łączny koszt wynosi co najmniej 5 mln EUR (włączając VAT), biorąc pod uwagę, iż prawo do obniżenia podatku VAT należnego o podatek VAT naliczony może powstać zarówno w okresie realizacji projektu, jak i po jego zakończeniu, IZ będąca stroną umowy zapewnia, aby beneficjenci, którzy zaliczą podatek VAT do wydatków kwalifikowalnych, zobowiązali się dołączyć do wniosku o dofinansowanie projektu „Oświadczenie o kwalifikowalności VAT”. Oświadczenie składa się z dwóch integralnych części. W ramach pierwszej części beneficjent oświadcza, iż w chwili składania wniosku o dofinansowanie projektu nie ma prawnej możliwości odzyskania podatku VAT, którego wysokość została określona w odpowiednim punkcie wniosku o dofinansowanie projektu (fakt ten decyduje o kwalifikowalności VAT). Natomiast w części drugiej beneficjent zobowiązuje się do zwrotu zrefundowanej ze środków unijnych części VAT, jeżeli zaistnieją przesłanki umożliwiające odzyskanie tego podatku. „Oświadczenie o kwalifikowalności VAT” podpisane przez beneficjenta stanowi załącznik do zawieranej z beneficjentem umowy o dofinansowanie projektu.

II. Przykładowe wydatki kwalifikowalne

Typ IV: Wsparcie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/nadzorowane przez administrację centralną.

Jako element uzupełniający będzie możliwość realizacji elementów edukacji w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.

Do przykładowych wydatków kwalifikowalnych, mogą zostać zaliczone między innymi wydatki dotyczące realizacji działań tj.:

1. zastosowanie systemów zapobiegających podtopieniom i zalaniom, ograniczające lub likwidujące skutki tych zdarzeń, poprzez zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe. Opóźnienie odpływu wód opadowych oraz

---

¹ Łączny koszt projektu należy rozumieć jako całkowity koszt projektu obejmujący koszty kwalifikowalne i niekwalifikowalne.

- retencjonowanie wody w zlewniach lokalnych wraz z systemami jej dystrybucji na okres suszy. Wykorzystanie rozwoju błękitno-zielonej infrastruktury do zatrzymywania wody w miejscu upadku na terenach objętych realizacją projektu, w tym rekultywacja zbiorników wód opadowych i roztopowych;
2. budowa, przebudowa lub odbudowa zbiorników małej retencji i zbiorników suchych (w tym m.in.: cieki wodne, stawy, oczka, zbiorniki rolnicze, zbiorniki małej retencji, do 5 mln m³);
  3. budowa, przebudowa lub odbudowa małych urządzeń piętrzących na kanałach i rowach w celu spowolnienia odpływu wód powierzchniowych, przywracania funkcji obszarów mokradłowych i ich ochrony oraz odtwarzanie terenów zalewowych;
  4. zakup urządzeń podczyszczających wody opadowe i roztopowe;
  5. wykonanie prac utrzymaniowych zbiornika, które mają za zadanie cofnięcie procesów eutrofizacji oraz „starzenia się” zbiornika;
  6. czyszczenie zbiorników retencyjnych (w tym stawów) z nagromadzonego namułu tzw. odmulenie wywóz urobku, oskarpowanie zbiorników;
  7. nasadzenia roślinności, drzew, krzewów przy zbiorniku retencyjnym (w tym staw);
  8. wycięcie krzewów, przycięcie drzew przy zbiorniku retencyjnym (w tym staw);
  9. wykonanie systemu cyrkulacji wody w zbiorniku retencyjnym (w tym staw);
  10. umacnianie skarp oraz dna zbiornika retencyjnego poprzez zastosowanie naturalnych rozwiązań takich jak np. kamienie, geowłókniny, warstwa ochronna z pospółki;
  11. zwiększenie średnicy kanału przed zbiornikiem retencyjnym;
  12. budowa przebudowa lub odbudowa wlotów rowów melioracyjnych wraz z zastawkami regulująco-odcinającymi;
  13. budowa, przebudowa lub odbudowa (w tym wymiana) zasuw na wylotach zbiornika retencyjnego, w celu uzyskania jak największej pojemności na gromadzenie wody deszczowej;
  14. budowa przebudowa lub odbudowa rowów melioracyjnych oraz ich korekta dotychczasowego przebiegu;
  15. budowa zastawki na rowie melioracyjnym, która stanowić będzie system zapobiegający przed podtopieniom i zalaniem;
  16. działania polegające na dbałości o rowy melioracyjne które, służą do odprowadzania nadmiaru wód gruntowych i opadowych. Przedsięwzięcia z zakresu zwiększenia retencji i kontroli przepływu wody poprzez meliorację rowu. Roboty melioracyjne polegające na pogłębieniu, oczyszczeniu i kształtowaniu skarp i montażu urządzeń regulujących przepływ wody. Prace związane z karczowaniem krzewów i drobnych drzew porastających rowy melioracyjne;
  17. działania przyczyniające się do zwiększenia pojemności zbiornika retencyjnego i jego możliwości retencyjnych;
  18. budowa separatora substancji ropopochodnych wraz z osadnikiem na cząstki stałe przed zbiornikiem retencyjnym;
  19. zakup i montaż systemu sterowania zasuwami oraz urządzeń do pomiaru ilości i poziomu wód w zbiorniku (monitoring poziomu wód opadowych) wraz z podpięciem

- do systemu. W przypadku gdy jest to konieczne dopuszcza się doprowadzenie prądu w celu podpięcia do systemu sterowania;
20. działania przyczyniające się do poprawy przepustowości systemu rowów melioracyjnych oraz retencjonowanie wód w czasie przepływów maksymalnych;
  21. zagospodarowanie wód opadowych w celu zwiększenia retencji wodnej dzięki zatrzymywaniu wody w miejscu upadku. Wraz z instalacją małych systemów umożliwiających wykorzystanie wody do podlewania pobliskiej zieleni np.:
    - zbiorniki na deszczówkę,
    - beczka z wężem ogrodowym,
    - system kroplowy zasilany deszczówką,
    - ogrody deszczowe,
    - studnia chłonna / skrzynki rozsączające,
    - zbiornik podziemny z pompą.
  22. elementy uzupełniające sieć wodną mające na celu zmniejszenie ryzyka zalania i podtopień, przyczyniające się do odprowadzenia wód opadowych, które łączą się z systemami zatrzymującymi wodę w miejscu opadu (np. zbiornikiem retencyjnym lub innym systemem o tym charakterze). W przypadku konieczności zastosowania elementów sieci wodnej, konieczne jest dołączenie do wniosku uzasadnienia, potwierdzającego występowanie wysokiego ryzyka powodziowego na terenie realizacji projektu;
  23. wydatki na działania informacyjne i informacyjno-promocyjne, bezpośrednio związane z realizacją projektu maksymalnie 30 tys. PLN wydatków kwalifikowalnych projektu (przykładowe działania: spotkania z lokalną społecznością, materiały w wersji elektronicznej, strona internetowa, w tym materiały do pobrania oraz publikacje on-line itd., artykuł w prasie lokalnej lub/i audycja w lokalnym radiu lub/i reklama w lokalnej telewizji, kampanie w szkołach, przedszkolach, tablice informacyjne, plakaty, naklejki itp.);
  24. wydatki na działania informacyjno-edukacyjne w zakresie wiedzy o zmianach klimatu i ochrony zasobów wodnych (spotkania z lokalną społecznością, materiały w wersji elektronicznej, strona internetowa, w tym materiały do pobrania oraz publikacje on-line itd., artykuł w prasie lokalnej lub/i audycja w lokalnym radiu lub/i reklama w lokalnej telewizji, kampanie w szkołach, przedszkolach);
  25. prace przygotowawcze w zakresie wskazanym w umowie o dofinansowanie projektu przez IZ FEWL 21-27 oraz w umowie o dofinansowanie projektu realizowanego w trybie „zaprojektuj i wybuduj” tj.: analizy przygotowawcze (techniczne, finansowe, ekonomiczne), przygotowanie projektu budowlanego, złożenie wniosku o wydanie pozwolenia na budowę, przygotowanie oceny oddziaływania na środowisko, dokumentacji architektonicznej i planowania zieleni, przygotowanie studiów wykonalności, biznes planu, dokumentacji przetargowej, usługi doradcze związane z przygotowaniem inwestycji; podjęcie prac przygotowawczych;
  26. zgodnie z Podrozdziałem 3.5. Podatek od towarów i usług (VAT) Wytycznych dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027 Ministra Funduszy

i Polityki Regionalnej, wydatki poniesione na podatek od towarów i usług mogą zostać uznane za kwalifikowalne:

- w projekcie, którego łączny koszt¹ jest mniejszy niż 5 mln EUR (włączając VAT), z wyłączeniem projektów objętych pomocą publiczną;
- w ramach projektu, którego łączny koszt wynosi co najmniej 5 mln EUR (włączając VAT), biorąc pod uwagę, iż prawo do obniżenia podatku VAT należnego o podatek VAT naliczony może powstać zarówno w okresie realizacji projektu, jak i po jego zakończeniu, IZ będąca stroną umowy zapewnia, aby beneficjenci, którzy zaliczą podatek VAT do wydatków kwalifikowalnych, zobowiązali się dołączyć do wniosku o dofinansowanie projektu „Oświadczenie o kwalifikowalności VAT”. Oświadczenie składa się z dwóch integralnych części. W ramach pierwszej części beneficjent oświadcza, iż w chwili składania wniosku o dofinansowanie projektu nie ma prawnej możliwości odzyskania podatku VAT, którego wysokość została określona w odpowiednim punkcie wniosku o dofinansowanie projektu (fakt ten decyduje o kwalifikowalności VAT). Natomiast w części drugiej beneficjent zobowiązuje się do zwrotu zrefundowanej ze środków unijnych części VAT, jeżeli zaistnieją przesłanki umożliwiające odzyskanie tego podatku. „Oświadczenie o kwalifikowalności VAT” podpisane przez beneficjenta stanowi załącznik do zawieranej z beneficjentem umowy o dofinansowanie projektu.

III. Przykładowe wydatki kwalifikowalne jako element uzupełniający realizację działań edukacyjnych w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych.

Do przykładowych wydatków kwalifikowalnych, mogą zostać zaliczone między innymi wydatki dotyczące realizacji działań edukacyjnych mających na celu wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, w zakresie realizowanego typu projektu, np.:

- stworzenie programów/zadań/działań przyczyniających się do wzrostu wiedzy z zakresu adaptacji do zmian klimatu, tj. kampanie informacyjno – edukacyjne, zajęcia, warsztaty zwiększające świadomość mieszkańców regionu lub inne działania związane z działalnością edukacyjno-informacyjną społeczeństwa itp.;
- organizacja zajęć dydaktycznych, edukacyjnych (stacjonarnych i terenowych), prezentacje multimedialne, projekcje filmowe itp.;
- publikacje, filmy i przeźrocza, wydawnictwa, zabawy o tematyce związanej z adaptacją do zmian klimatu, segregacji odpadów itp.;

---

¹ Łączny koszt projektu należy rozumieć jako całkowity koszt projektu obejmujący koszty kwalifikowalne i niekwalifikowalne.

- praktyczne (badawcze) zajęcia np. spacery, piesze wycieczki, zajęcia w terenie, doświadczenia i eksperymenty;
- tablice edukacyjne (w tym z kodem QR), gry edukacyjne, totemy edukacyjne, totemy interaktywno-edukacyjne – związane z typem projektu;
- dostosowania dla osób z niepełnosprawnością ruchową oraz sensoryczną np.: platforma, najazd/zjazd, tablice edukacyjne dla osób niewidomych;
- konkursy edukacyjne związane z adaptacją do zmian klimatu wraz z nagrodami. Nagrody muszą być adekwatne do wieku uczestników i związane z tematyką projektu;
- w przypadku zajęć edukacyjnych stacjonarnych trwających powyżej 6 godzin oraz jednorazowo w przypadku wydarzenia związanego z ogłoszeniem wyników w konkursie, wraz z wręczeniem nagród, trwającego powyżej 4 godzin, istnieje możliwość zakupu poczęstunku dla uczestników, np.: kawa, herbata, woda, ciastka, słone i słodkie przekąski, catering „zimna płyta”;
- w przypadku zajęć edukacyjnych w terenie trwających powyżej 6 godzin istnieje możliwość zakupu poczęstunku dla uczestników, np.: napój w butelce od 0,3l do 0,5l w tym woda (napoje w puszkach będą niekwalifikowalne), catering w formie kanapek, owoce;
- inne działania zwiększające świadomość społeczną w zakresie przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznym.

IV. Koszty pośrednie:

Koszty pośrednie – koszty niezbędne do realizacji projektu, których nie można bezpośrednio przypisać do głównego celu projektu, w szczególności koszty administracyjne związane z obsługą projektu, która nie wymaga podejmowania merytorycznych działań zmierzających do osiągnięcia celu projektu. Kosztami pośrednimi w szczególności są:

1. koszty koordynatora projektu oraz innego personelu zaangażowanego w zarządzanie, rozliczanie, monitorowanie projektu lub prowadzenie innych działań administracyjnych w projekcie, w szczególności koszty wynagrodzenia tych osób, ich delegacji służbowych i szkoleń,
2. koszty zarządu (wynagrodzenia osób uprawnionych do reprezentowania jednostki, których zakresy czynności nie są przypisane wyłącznie do projektu, np. kierownika jednostki),
3. koszty personelu obsługowego (obsługa kadrowa, finansowa, administracyjna, sekretariat, kancelaria, obsługa prawna, w tym dotycząca zamówień) na potrzeby funkcjonowania jednostki,
4. koszty obsługi księgowej (wynagrodzenia osób księgujących wydatki w projekcie, koszty związane ze zleceniem prowadzenia obsługi księgowej projektu biura rachunkowego),

5. koszty utrzymania powierzchni biurowych (czynsz, najem, opłaty administracyjne),
6. wydatki związane z otwarciem lub prowadzeniem wyodrębnionego na rzecz projektu subkonta na rachunku płatniczym lub odrębnego rachunku płatniczego,
7. odpisy, amortyzacje, koszty najmu lub zakupu aktywów (środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych) używanych na potrzeby osób, o których mowa w pkt. 1 - 4,
8. opłaty za energię elektryczną, ciepłą, gazową i wodę, opłaty przesyłowe, opłaty za odprowadzanie ścieków, opłaty za wywóz odpadów komunalnych,
9. koszty usług pocztowych, telefonicznych, internetowych, kurierskich,
10. koszty usług powielania dokumentów,
11. koszty materiałów biurowych i artykułów piśmienniczych,
12. koszty ochrony,
13. koszty sprzątania pomieszczeń, w tym środków czystości, dezynsekcji, dezynfekcji, deratyzacji tych pomieszczeń,
14. opłaty pobierane od dokonywanych transakcji płatniczych (krajowych lub zagranicznych).

Dla kosztów pośrednich stosuje się Uprozczone metody rozliczania, która wynosi 7% stawka ryczałtowa na koszty pośrednie (podstawa wyliczenia: koszty bezpośrednie) [art. 54(a) CPR].

V. Wydatki niekwalifikowalne

Do wydatków niekwalifikowalnych mogą zostać zaliczone w szczególności:

1. wydatki wskazane w art. 64 rozporządzenia ogólnego, art. 7 ust. 1 i 5 rozporządzenia EFRR i FS, art. 16 ust. 1 rozporządzenia EFS+, art. 9 rozporządzenia FST;
2. wydatki ujęte w podrozdziale 2.3. Wydatki niekwalifikowalne Wytocznych Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej dotyczących kwalifikowalności wydatków na lata 2021-2027;
3. pozostałe wydatki nie związane z realizacją projektu.